

Thư cho Người Yêu viết từ Trại Tù Cải Tạo

Tuỳ Bút của Hồng Nguyên/H. N. T. cho: <Mùa Đông Trên Đỉnh Tuyết Kilimanjaro>

Lời ghi vào năm 2012: Đã có rất nhiều Hồi-ký, Bút-ký, Ký-sự từng được phổ biến rộng rãi từ trước tới nay mô tả những thảm cảnh tàn bạo, rùng rợn, li kỳ xảy ra trong những trại tù cải tạo của CS. Phần lớn đó là những trại tù cải tạo nặng. Riêng trong bài dưới đây, người viết chỉ là một tù nhân cải tạo tương đối nhẹ với thời gian tương đối ngắn, (bởi vì gốc gác là một nhà giáo phục vụ trong quân lực với tính cách quân nhân trừ bị), cho nên không có tham vọng đặt ngang tầm quan trọng bài viết của mình với bài của những người đi trước.

Qua bài Tuỳ Bút THƯ CHO NGƯỜI YÊU VIẾT TỪ TRẠI TÙ CẢI TẠO, tác giả chỉ muốn mượn lối kể kể nhớ nhưng tha thiết, pha màu sắc lãng mạn, đôi khi đắm chút lệ buồn của một tâm trạng yếm thế, tuyệt vọng nhưng cũng đầy chua chát, đắng cay để châm biếm gay gắt cái chủ trương, đường lối thực hiện trong thực tế tại những nơi tác giả đã đi qua, trong thời gian gần 3 năm từ giữa 1975 đến cuối 1977. Nội dung đã được ghi chép tại chỗ và đem theo ra trại một cách rất khó khăn nhưng kín đáo sau khi được thả.

*****NGÀY 1- Trường Trung Học Ng. Bá. Tòng / SÀI GÒN.

Đoàn xe Molotova bịt kín làm lụi đưa anh đi trong một đêm sâu thẳm mịt mù vào đầu mùa Hạ đỏ. Có con mắt thiên thần nào chọc thủng tối tăm soi cho anh nhìn thấy sao trời. Có chiếc quạt huyền diệu nào phả lớp hơi người cho anh được thở mùi thơm mát cỏ cây. Không còn ý thức được thời gian lẫn không gian nữa. Mấy giờ, hướng nào, đi đâu, sẽ ra sao? Tự hỏi để mà tự hỏi vì lời đáp chỉ là sự im lặng lạnh lùng của người vệ binh ngồi phía sau xe hay dư âm tiếng nói được lặp đi lặp lại từng đoạn ngắn một cách nghiêm trọng của tên thủ trưởng trước lúc ra đi: <Hãy ngồi dạy im lặng mà nghe. Hãy lắng nghe cho rõ từng tiếng một. Trong quá trình hành quân, chúng ta sẽ đi liên tục và lâu chừng 4 tiếng đồng hồ. Chúng ta sẽ không dùng xe Ngụy mà dùng xe của chúng ta, tuy có chật trội nhưng cứ từ từ mà lên vì ai cũng có chỗ và đến nơi đến chốn. Trong suốt quá trình hành quân, các anh phải giữ trật tự và im lặng... >

Thôi đành phó thác số mạng cho thần linh.

*****NGÀY 2- TRÀNG LỚN/Tây Ninh, và những ngày kế tiếp.

Anh biết mình còn sống đồng thời lấy lại được ý thức về thời gian không gian khi tấm vải bạt bít bùng được mở tung lên cho anh nhìn thấy bầu trời rạng sáng và khung cảnh quen thuộc của thời chiến. Đây là một doanh trại đồ nát hoang tàn của QLVNCH, không phải là mật khu của VC. Đây là Tràng-Lớn và xa xa là đỉnh núi Bà-Đen sừng mù che phủ. Nhìn cái địa danh nghe có vẻ lạ tai đối với anh, một người lính chưa bao giờ là lính chiến. Đây có phải là một trại trừng giới bí mật cho những tên tù binh chiến tranh đã-được-một-lần-tha-chết? Không sao. Miễn là đây vẫn ở bên này biên giới, vẫn thuộc phần đất quê hương.

Anh xuống xe, thở phào nhẹ nhõm, kết thúc một cuộc hành trình. Óc mơ tưởng đến thời hạn qui định 10 ngày sẽ trở về: đời người phỏng có là bao so với mục tiêu quan trọng của chuyến đi này là <cải tạo toàn diện con người>.

Bài học cải tạo đầu tiên là trở lại với thời khai thiên lập địa trong lịch sử loài người. Hãy hái lấy trái cây hay bắt lấy muông thú mà ăn. Hãy tranh đấu để mà sống. Muốn thế phải dùng sức mạnh. Kẻ mạnh sẽ thắng, kẻ yếu sẽ thua. Kẻ nhanh chân lẹ tay và vũ bạo sẽ sống, kẻ nhút nhát chậm chạp sẽ chết. Đó là qui luật của đời sống và chân lý của con người. Nhưng anh tự hỏi: thế thì nhân loại đâu cần đến sự tiến bộ của nền văn minh?

Anh ngỡ ngàng trong đám người hỗn loạn đang giành giật nhau bất cứ cái gì còn sót lại của khu trại đồ nát này. Từ những vỏ thùng đạn bằng sắt hay bằng gỗ, những ống bơ, những nồi niêu soong chảo đến những cành củi khô, những chiếc nón đồng và ngay cả chiếc băng ca loang vết máu... tất cả đều có bàn tay người đụng tới dù rỉ sét, vỡ nát và dơ bẩn nhất. Anh tưởng rằng có lẽ còn phải mót gạo vãi mà ăn, múc nước vũng mà uống và sớm muộn anh sẽ chết đói vì không thể tranh giành thu nhặt và ăn uống theo cách đó. Có lẽ bất cứ ai, ngoại trừ kẻ tu hành, ở vào hoàn cảnh sống bị dồn ép như thế cũng không thể tránh được. Có lẽ chỉ sau một

thời gian hoang mang vô trật tự ban đầu, mọi người sẽ lấy lại được sự quân bình trong đầu óc để dần dần trở lại tình yêu thương đùm bọc lẫn nhau trong cơn hoạn nạn?

Rồi cảnh vô trật tự đó đã được tổ chức lại. Gạo đỗ, cải bắp và một vài dụng cụ nấu ăn được phát ra. Còn nước đã có giếng, củi đã có gỗ thùng. Anh sẽ và còn phải sống Em ạ! dù gạo đỗ đang có hàng trăm con mọt và rau kia đã thối mủn phía ngoài. Bữa cơm dơ bẩn nhất trong đời anh vẫn thấy ngon lành. Còn phải lấy cả băng ca người chết để khiêng cải bắp thì sao!

Dãy nhà kiểu lính nói trên là nơi ở của bọn anh. Mái tôn loang lổ đạn, nhìn từ dưới lên như một trời sao. Đứng ngoài xoạc cẳng bước một bước là tới mái. Tường bằng gỗ thùng vá vúi có bao cát lờ lói bao quanh phía dưới. Nền bằng đất cát lầy. Anh loay hoay mãi mới thu xếp được một chỗ nằm vừa khít thân xác mình, nếu xô xịch một chút sẽ chạm vào kẻ khác bởi vì mỗi căn chỉ 2 thước bề rộng, 10 thước bề dài dành cho cả một Tổ 30 người. Anh nằm xuống định gời tạm giấc ngủ trưa hè nhưng 15 phút nghỉ ngơi lại là 15 phút trong lò thiêu dưới sức nóng hầm hập của mái tôn. Rồi mưa bỗng đổ xuống và giọt hắt tứ tung. Anh sẽ ăn ngủ tại đây trong suốt thời gian cải tạo sao? Anh tự hỏi lẽ nào người ta đầy đọa anh như thế!

Không Em ạ! Anh vẫn còn may mắn. Cái may thường chợt đến với anh vào lúc bĩ cực để cứu anh thoát khỏi khốn cùng. Anh được di chuyển sang một y viện cũ cất bằng gỗ ghép theo lối tiền chế khá đẹp mắt, cao ráo, rộng rãi. Vì mục đích phòng thủ, các vệ binh phải bỏ chỗ này cho bọn anh đến trú đóng tại giấy nhà anh vừa trải qua một buổi trưa hè. Anh chợt có ý cảm phục bộ đội nơi đây: Thì ra họ cũng không được sung sướng gì hơn bọn anh, nếu có hơn chỉ là những chiếc giường gỗ thùng xiêu vẹo mà các anh tự chế, còn chúng tôi chỉ có những tấm bìa vỏ thùng đồ hộp đặt sát lên nền đất cát làm giường.

Anh lại chứng kiến cảnh hỗn loạn, giành nhau chỗ tốt và anh luôn luôn là kẻ thiệt thòi. Không chiếm được chỗ nào trong căn phòng chính, anh bị đẩy vào một căn phòng ở phía sau nơi đã được bộ đội dùng làm căn bếp. Chao ơi! Bụi tro, mồ hôi, cống rãnh, lỗ chuột chui. . . thật ươn ứt và hôi hám. Nhưng vẫn còn may, nhờ có mấy người bạn cùng nhóm rất có tài xoay sở nên chỗ ở được dọn dẹp cấp tốc và chẳng bao lâu trở thành một căn buồng sạch sẽ, có xập nằm phẳng phiu cách nền nhà chừng hơn nửa gang tay tạm đủ tránh hơi ẩm của đất. Căn buồng đó, vì biệt lập, kín đáo nên lại được các nhóm khác coi là chỗ lý tưởng nhất. Thế là từ đây anh có thể yên tâm về nơi ăn chốn nghỉ để tiếp tục bài học cải tạo con người.

Ngay thời tiền sử, khi làm cái công việc giản dị là hái quả mà ăn, con người đã phải dùng đến sức lao động. Dần dần để cải thiện đời sống, con người càng cần đến lao động hơn. Với óc sáng tạo, người hãy chế tạo lấy các dụng cụ làm việc. Bằng mồ hôi nước mắt và bàn tay, người hãy sản xuất. Chỉ lao động sản xuất mới có giá trị. Không ai sống bám vào kẻ khác. Vậy phải lao động mới xứng đáng là người. Nếu tổ tiên ta phải khai sơn phá thạch thì bọn anh phải khai phá doanh trại đồ nát này. Bài học đầu tiên được tiếp tục khai triển theo ý nghĩa mới đó. Không có một con đường nào khác mở ra trước mắt anh. Đến đây với hai bàn tay trắng, những tên tử-tù-đã-một-lần-được-tha-chết phải hết sức cố gắng khắc phục mọi trở ngại, khó khăn dù có phải đánh đổi với tính mạng. Không ai bảo đảm mạng sống cho anh. 5 chữ <la o đ ộng là vinh quang> được nhắc nhở trên đầu môi chót lưỡi như một biện minh cho sự thiếu thốn về mọi mặt: thuốc thang, đồ ăn thức uống, vệ sinh, dụng cụ, giờ giấc làm việc hay nghỉ ngơi. v. v... Bệnh tật ư? Hãy khắc phục! vì làm chi có thuốc. Thiếu dụng cụ ư? Hãy khắc phục! vì bàn tay người còn sức cày lên sỏi đá. Không còn gỗ để làm lại những cái kệ hành lý trên tường cho đẹp mắt? Hãy khắc phục bằng cách phá tường ra mà làm. Chủ nhật nghỉ ngơi giải trí? Hãy khắc phục, làm việc như 24 giờ trong 1 ngày, 30 ngày trong 1 tháng, 1 2 tháng trong 1 năm. . . cho đến khi thân tàn ma dại, người gục xuống trong cái thân phận cuối cùng là sự chết... Ngay cả cái chết cũng là một hân hạnh lớn lao vì <la o đ ộng là vinh quang>, phương châm được tô đậm như nét vẽ huy hoàng cho ta quên những tủi nhục, đớn đau, cực khổ, khốn cùng.

Anh, với vóc giáng và sức lực nhỏ yếu, liệu có thể đương đầu với những thử thách này hay không? Ngày mai sẽ ra sao? Liệu có thể trở về với hình hài nguyên vẹn cho Em, cho cả chúng ta? Được Em ạ! Không có gì cản nổi bước anh đi trên đường nhiệm vụ, dù đó là nhiệm vụ không tự phát. Ý thức rằng công tác do những kẻ có quyền giao phó là không thể tránh với bất cứ giá nào, có khi còn đưa đến sự trừng phạt ghê gớm, anh luôn luôn cố gắng khắc phục mọi thử thách để chu toàn phần việc của mình... Từ quang cảnh cổ hoang ngập lối, lẫn lộn với những vật phế thải hoặc để lại bởi tàn quân rất dơ bẩn, lại chẳng chịt thép gai và không chừng có cả lựu đạn hay mìn bẫy, chẳng bao lâu đã biến thành một khu đất sạch sẽ có lối đi, giếng nước, luống rau, bếp, cống rãnh, hố rác, hố tiêu v. v... Trong nhà, những kệ hành lý được đóng đi đóng lại thật ngay hàng

thẳng lối. Việc sửa sang phòng ốc được đặt lên hàng đầu. Phải làm sao cho đẹp mắt, cho vừa lòng cán bộ. Anh đã tưởng những việc làm cốt cho đẹp mắt, phí sức lao động, ít hữu dụng không tồn tại trong xã hội mới. Thế mà việc chuẩn bị về đẹp ngoài mặt, với lý do để thượng cấp hoặc các đơn vị bạn tham quan đã làm hao tổn bao thời giờ và sức lao động của bọn anh. Thường khi thiếu gỗ, tìm kiếm khắp doanh trại vĩ đại này không có vì đến đâu cũng gặp cảnh tranh giành, cuối cùng bọn anh phải phá bức tường của chính phòng mình ra lấy gỗ. Kỳ lạ ở chỗ đó. Hãy cứ cúi đầu mà làm dù cái phương pháp có làm thiệt hại những của cải còn hữu dụng.

Vượt qua mọi thử thách là điều anh rất tự hào. Anh đã góp chính bản thân vào sự lao động của các bạn. Mồ hôi và nước mắt đã đổ trên từng luống rau, trên từng vốc đất từ đáy giếng sâu. Máu nay đã nhỏ giọt trên từng mắt kẽm gai, và phổi nay đã từng thở hít từng làn hơi xú uế trong công trình sửa lại nhà cầu. Anh đã không từ nan bất cứ việc gì. Nhưng cũng có lúc sức mình có hạn, sau khi đã lê từng bước nặng nhọc trên đường dài vì bao đạn vác trên vai, anh đành phải buông tay cho bạn mình tiếp tục. Nhường chừng mỗi ngày anh thấp đi một tí vì cái thân xác nhỏ bé này bị đè nặng bởi từng bao gạo lớn, bởi từng cây gỗ khổng lồ. Từ đây khi gặp một bác nông dân, anh không còn mang mặc cảm yếu đuối, trái lại niềm hãnh diện có vẻ biến thành niềm kiêu hãnh vì những công việc lao động của họ đã làm cho họ tự hào thì anh đã vượt qua. Vậy bài học lao động trong chương trình cải tạo đã được thành công. Người ta đã cải tạo anh từ một con người chỉ biết lao động trí óc thành một con người kiêm cả lao động chân tay. Sự thành công đó được biểu dương như một công trình vĩ đại vì nó hoàn thành mục tiêu cải tạo phần thân xác con người.

Nhưng toàn diện con người giống như quả bóng. Nếu nó phồng lên một chỗ thì chỗ khác phải co bóp. Liệu sự rãn nở của thân xác có làm co rút phần tinh thần hay không? Con người mới của anh có giữ được sự phát triển quân bình không? hời gian sẽ trả lời cho Em. Anh ước mong ngày trở về với hình hài nguyên vẹn, với tâm hồn còn trong sáng và với tình yêu Em tha thiết như ngày nào...

<10 ngày> hạn định sẽ trở về là 10 ngày hy vọng tràn trề. Mỗi sáng sớm anh tỉnh thức nghe thấy tiếng kèn xe hơi chạy ngoài đường lớn tận xa xa mà nghĩ rằng đó là đoàn xe đến đón. Rồi 10 ngày trôi qua vẫn chẳng thấy gì. Chắc mai? Mai chưa thấy! Chắc mai mốt? Mai mốt cũng chưa thấy! Từng ngày hồi hộp chờ mong để từng ngày vỡ mộng. Ngọn núi Bà-Đen in đậm nét xanh gọn gàng lên nền trời hồng hồng cho anh mãi ngắm để quên đi nỗi khắc khoải mong chờ. 15 ngày, 20 ngày, 30 ngày... là những mốc thời gian bọn anh đặt niềm hi vọng nhất, nhưng đâu lại vào đó, ngày tháng qua đi miết rồi trở thành chai đá, không thêm hy vọng nữa. Người ta nguy biện rằng những chữ <10 ngày> đâu phải chỉ thời gian qui định. hế là hết! Bàn cãi làm chi cho mệt. Lời nguy biện quá tài tình! Nếu không buộc phải chấp nhận cách giải thích đó thì lấy đâu làm cơ sở cho sự gây dựng niềm tin <chính quyền cách mạng>. Thôi! Hãy tiếp tục công việc khai phá. Đừng lo hết việc để sớm trở về. Hết việc này lại mọc ra việc khác. Ở lại bao nhiêu năm cũng chưa chắc khai phá hết doanh trại vĩ đại này. Những lô cốt đồ xô đổ xập, những giàn đại bác ngổn ngang, đạn chất thành đống, quân trang quân dụng rải rác khắp nơi, cột điện gãy gục, xe tăng và thiết giáp nổ tung, nhà cửa loang lổ từng mảng lớn, giầy kẽm gai từng lớp từng lớp chen với cỏ hoang. Tất cả doanh trại, hậu cứ của sư đoàn... đổ nát hoang tàn dưới những trận mưa pháo của quân CS. Tất cả phải được san thành bình địa để biến thành một nông trại trừ phú hay một cư xá khang trang mà chỉ với hai bàn tay trắng, bằng sức cần lao, bằng mồ hôi nước mắt và máu, và sự sống.

Một chiều kia, anh vô tình được chứng kiến cảnh đưa xác một người bị lựu đạn nổ. Chiếc quan tài bằng vài mảnh gỗ thùng mong manh được khiêng nhẹ trên vai 4, 5 bạn đồng đội một cách vội vàng, không hương không hoa, không cả người đưa tiễn. Có lẽ một mẫu đất xó xỉnh nào đó sẽ là nơi an giấc ngàn thu và chẳng bao lâu sẽ trở thành một nấm mồ hoang phế. Nhng ngạc nhiên cảnh vĩnh biệt một con người đã từng hưởng cái ân huệ một-lần-tha-chết để kéo dài đời sống thêm một ít ngày và giờ đây mới thực sự bắt đầu đi vào cõi chết. Còn bao kẻ bạc phước trong số hơn vạn con người được tập trung trong doanh trại mệnh mông này đã phải ra đi âm thầm, lẻ loi đến thế? Hỡi những con tim của những <con người tự coi là có đầy nhiệt huyết, đã từng sôi xục căm hờn quân ngoại xâm giày xéo tổ quốc thân yêu> có còn giữ lại chút gì lương tâm xúc động cho tình người cùng một mảnh đất quê hương?

*******NGÀY 45-XUÂN LỘC/Long Khánh, và những ngày tiếp theo.**

Cho đến ngày thứ 45, bọn anh được lệnh di chuyển. Cán bộ giải thích rằng vì bọn anh đã đứng hàng đầu trong thời gian lao động nên được ưu tiên dời khỏi nơi đây đến một đơn vị khác có tiện nghi học tập hơn. Mọi người đều tin tưởng và rộn ràng niềm vui. Hoặc từ đây ta có một doanh trại ngăn nắp, sạch sẽ với giảng đường có bàn ghế hàng hoàng, với phòng ngủ có giường nằm ngay hàng thẳng lối, có cơm nước nhà thầu và nước máy dùng thả cửa. Hoặc đến đây là tạm đủ cho công việc học tập ở trại để trở về địa phương mình học tiếp. Thôi bỏ lại hết luống đậu đang leo giàn, những luống khoai lang đang bò trên đất, đám rau muống bắt đầu vươn mình, những cây khoai mì đang xum xuê cành lá, khóm xả bắt đầu cao ngều nghện, những cây bí đỏ đang nở hoa và giặng chuối bắt đầu trưởng thành. Cũng bỏ lại những căn phòng ngủ ngăn nắp dễ dàng biến thành một giảng đường rộng rãi mà chưa một lần ngồi nghe một bài học chính thức nào. Bỏ lại hết! Hôm nay ta về. Sài Gòn ơi! <Thành-phố-HCM-rực-rỡ-tên-vàng>!

Đoàn Molotova lần này gằm gừ khởi hành khi trời vừa tối. Xe không buông bạt bít bùng nhưng phải nhồi nhét tới 4-chục mạng, nghĩa là đông hơn lần trước 10 người. Chật trội ghê gớm và nóng ôi là nóng! Anh chưa bao giờ phải chịu cảnh ngồi xe như chịu cực hình của lần này. Nhưng không sao miễn là càng ngày càng thấy xe hướng về Sài Gòn?

Ba tiếng đồng hồ sau, vào lúc nửa đêm, đoàn xe dừng lại lâu nhất trong những lần dừng lại chờ nhau. Trong đêm sâu, đoàn xe tắt hết đèn, đậu thẳng hàng trên một chặng đường dài vô tận, lặng lẽ, âm thầm như đang chờ đợi giờ phút thi hành một sứ mạng lớn lao nào. Người ta để bọn anh phải ngồi trên xe suốt 2 tiếng đồng hồ. Xuống không được xuống. Từng đũa từng đũa len chân một cách khó khăn ra phía cuối xe để... để rồi cho ta nghe thấy <tiếng suối> chảy xuống mặt đường. Nóng, dơ dáy, tê dại hết chịu nổi. Nhưng cũng được đi miễn là ta đang tiến gần về phía Sài Gòn?

Đoàn xe nổ máy trở lại, gằm lên, hùng hổ băng đường sau giấc ngủ dài. Khí mát của đêm sắp tàn làm mọi người dễ chịu. Nhưng kia! Đoàn xe bỗng đổi hướng, không tiến gần về Sài Gòn nữa. Mỗi ngã rẽ con đường là một lần hy vọng dấy lên. Đã vượt qua hàng chục ngã tư đường mà đoàn xe chưa đến gần vùng ánh sáng. Đi đâu? Đến bao giờ? Câu hỏi như lần trước lại được đặt ra và không ai trả lời nổi. Hơn 1 giờ sau, xe chạy tới Cầu Mới Biên-Hoà, ngang qua tỉnh lỵ, không quẹo ra xa lộ, mà hướng thẳng về phía bắc. Và, Sài Gòn ơi! ta vẫn xa người!

Chỉ còn sót lại tia hy vọng được đến một doanh trại mới có đủ tiện nghi. Thì đây: Long Khánh, miền đất đỏ cuối cùng của cuộc chiến. Thành phố đang thức dậy nhưng mệt mỏi vì đã trải qua những cơn ác mộng kinh hoàng trong chuỗi ngày trước khi kết thúc chiến tranh.

Đoàn xe đậu tạm tại phi trường. Cuộc hành trình đã hết. 9 giờ ngồi trên xe, 9 giờ gò bó trong chiếc lồng bỏ ngõ! Bây giờ hãy chờ đợi cuộc bàn giao. Ai thì ra người ta đã bắt bọn anh chịu cực hình suốt 2 tiếng đồng hồ ngừng xe lại giữa đường chỉ vì người ta đã tính toán giờ giấc làm sao cho xe tới đây trước giờ qui định dừng quá sớm.

Việc đến tắt phải đến. 1 giờ sau xe tiếp tục chạy nốt đoạn cuối cùng. Con đường lầy lội xuyên qua bãi cỏ lau cao ngập đầu người. Xe bỏ bọn anh xuống một khu trại tiêu điều, hoang phế, dơ bẩn, cỏ mọc trùng trùng điệp điệp từ khoảnh đất cao xuống khoảnh đất thấp. Anh hoang mang như vừa tỉnh giấc mơ lạ. Niềm hy vọng cuối cùng bị xục đổ tan tành: thế là người ta lại bắt bọn anh khai phá vùng đất mới. Và còn không: niềm tin tưởng mãnh liệt đã có trước lúc khởi hành? Lờ lẽ có vẻ cảm động của viên cán bộ tại Trảng-Lớn như vẫn còn văng vẳng bên tai: <Vi các anh lao động tốt nên được chọn ưu tiên đến đơn vị khác có đủ tiện nghi hơn... >. Nhớ lại, sao bây giờ anh cảm thấy một chút đắng cay chua chát! Chót mang cái nghiệp khai phá thì có lẽ đời đời sẽ phải đi khai phá. Xong nơi này sẽ có nơi khác. Bài học cải tạo đầu tiên tưởng đã qua đi ai ngờ lại phải nhai lại từ đầu.

Cảnh tượng đã diễn ra ở Trảng-Lớn nay lại tái diễn ở đây nhưng với mức độ dữ dội hơn và mang màu sắc man dã như còn đúng với cái tên <vùng nước độc> mấy chục năm về trước. Vừa đặt chân xuống đất, như một bầy kên kên xà vào một con mồi mới chết, mọi người ào ào đi khuôn củi. Đống củi gỗ rừng đã có sẵn đó từ bao giờ. Bếp của bọn anh, chừng 150, đua tranh nhau với Bếp khác. Nếu không lấy lệ chắc sẽ không có củi khô nấu ăn. Trong phút đầu tiên, một nỗi lo sợ pha lẫn đắng cay chợt đến với anh: có phải người ta để cho đám-người-đáng-tội-chết này tranh cướp với nhau để sống và nếu cần hãy cứ tự do cướp đoạt sự sống của kẻ khác bằng sức mạnh? Còn gì nữa? Đất ở đây rất ẩm, lại không trảng xi măng, nếu nằm đất sẽ hại cho sức

khỏe. Cán bộ vừa cho biết như vậy, tức thì bọn anh đổ xô nhau đi lấy tôn và gỗ của các căn nhà đổ nát về làm giường, ngoài ra tôn còn được gò thành những cái chậu hay cái thùng đựng cơm, canh và nước. Tiếng đập tôn, tiếng đóng đinh khua động suốt ngày và kéo dài hàng tuần lễ không dứt.

Khu trại này trước kia là khu dành cho gia đình binh sĩ, trải qua mấy tháng giao tranh, từng toán quân đã trú đóng nên rất dơ bẩn. Từ dưới đất lên trên tường, từ nhà trên xuống bếp, từ sân ra đường đâu đâu cũng thấy để lại dấu vết rác rưởi, vật dụng và cỏ hoang dơ dáy. Em có thể tưởng tượng được sự chịu đựng của anh đến mức độ thế nào không? Bàn tay anh trắng không những vì màu da trắng mà còn trắng vì giữ gìn sạch sẽ, thế mà giờ đây anh phải đụng tay vào những thứ dơ bẩn có thể gọi là nhất trần đời trong hoàn cảnh thiếu xà bông để tắm rửa và giặt rũ.

Cả trại chỉ có hơn 800 người. Nhưng vào giờ tập thể dục sáng sớm, bọn anh nghe thấy tiếng hô 1, 2, 3, 4 vang dậy đó đây trong vùng. Ở đây, mỗi lần đi khắp doanh trại để kiểm vật liệu hay đi xem chiếu phim trên phi đạo, anh còn được nhìn thấy hàng hàng lớp lớp con người. Khối người khổng lồ đó nay tản mác nơi đâu? Nào ai biết? Bí mật, cái gì cũng bí mật, từ việc nhỏ đến việc lớn. Bí mật như chiếc màn đen che đôi mắt anh, nếu chưa dám nói là một bức tường kiên cố của chốn ngục tù. Nó là biên giới gần nhất của sự suy tưởng, gần như ngọn núi Chúa-Chan án ngữ khu trại và chắn dọc biên thù về phía địch.

Bọn anh được chia mỗi Tổ 15 người ở một căn nhà trong cùng một giã. Không ngờ cái may lại đến: chính giã nhà anh ở lại là giã ít bị tàn phá nhất, ít dơ bẩn nhất trong khu... Cho nên sau hơn 1 tuần lễ tu sửa, trang bị, nó trở nên sạch sẽ dễ coi nhất, tạm cho anh quên đi những vết tích dơ bẩn cũ. Hơn thế nữa: một lần thứ hai sau lần ở Tràng-Lớn, bọn anh được biểu dương là đơn vị xuất sắc nhất có nơi ăn chốn ở và đảm bảo vệ sinh tốt. Về sau đơn vị anh còn được biểu dương chung với cả khu trại là khu xuất sắc nhất trong vùng Long-Khánh. Nhưng hình như đằng sau cái may luôn luôn lấp ló hình bóng cái rủi. Nhìn xem kết quả lần biểu dương trước kia, có phải người ta đã đưa bọn anh đi tiếp tục con đường khai phá để thưởng công vì lao động tốt, cho mồ hôi, nước mắt, máu và có thể cả mạng sống lại bắt đầu phải đổ xuống vùng cao nguyên đất đỏ này? Nếu quả thật như thế thì chắc chắn nó là một kinh nghiệm vô cùng chua chát đối với đám người-đang-được-hưởng-ân-huệ-khoan-hồng. Sau này anh còn nghe nói những người đã cùng đến Tràng-Lớn với bọn anh, từng bị chê là lao động kém, được ở lại và thừa hưởng các công trình do bọn anh xây dựng. Thôi! Biểu dương làm chi nữa, hãy cho anh an phận nơi đây cho tới ngày về.

Lao động có sức mạnh vô địch khắc phục được mọi khó khăn. Bọn anh nhai lại bài học cải tạo đầu tiên ấy rất tích cực và cụ thể bội phần. Không có thùng, bọn anh gò tôn thành thùng. Muốn tiết kiệm giầy giếp cho khỏi bị hư bởi đất dính đặc như keo, bọn anh cắt, gọt, đẽo xà nhà làm guốc. Gỗ thông rất tốt nên trừ anh ra, ai ai cũng có một đôi guốc khá đặc dụng. Nghề gò tôn, nghề làm guốc được tán thưởng lắm. Không có dụng cụ lao tác, bọn anh tự chế cuốc xềng, bừa, cào... bằng cọc sắt chằng giầy kềm gai, nắp thùng phi, đinh dài và tôn. Hỏi bác nông dân chuyên nghiệp đồng áng có sáng chế được dụng cụ làm vườn như chúng tôi không? Cái gì trong chúng tôi cũng có đưa làm được rồi đưa khác bắt chước làm theo rất dễ dàng. Ngoài ra còn hàng chục tiểu xảo khác: uốn giầy kềm gai làm mắc áo; đẽo gỗ thông làm quân cờ; dùng gỗ thùng và ruột giầy cấp chế tạo đàn guitare; lấy vỏ B40 cắt, mài, khắc thành vòng đeo cổ tay; lấy gỗ đập quả địa cầu cho nóc cổng chào bằng mốp; lấy đất và giầy kềm gai làm tạ tập thể dục; viết khẩu hiệu trên tường bằng đất đỏ pha nước v. v. . . tất cả cái gì cũng xinh xinh, gọn ghẽ dễ coi ra phết. Vào thời gian này, với sự giúp đỡ kỹ thuật của một người bạn mới rất thân, anh đã chế tạo được 1 chiếc guitare âm thanh rất hay và 1 chiếc vòng đeo tay rất đẹp mà cả hai vật kỷ niệm ấy đều có khắc hình ngọn núi với hàng chữ <Mùa Đông Trên Đỉnh Tuyết Kilimanjaro>, một danh hiệu anh đặt cho Em. Riêng cái vòng được gói giữ thật kỹ để dành tặng Em sau này.

Có đủ dụng cụ đồ nghề, bọn anh mới có thể chỉnh trang doanh trại và canh tác. Cỏ tranh, cỏ lau che khuất tầm mắt chen lẫn cỏ gai rất khó nhổ rễ nhưng bọn anh dọn sạch bằng băng băng hết lớp này đến lớp khác. Dần dần những con đường, những lối đi và khoảng vườn cũ lộ ra. Trận chiến đã kéo tới đây vô cùng ác liệt. Hai chiếc T54 len lỏi vào tận trong khu cư xá này bị mìn bẫy còn nằm chình ình trên đường gọi cho anh hình ảnh tử thần ẩn núp dưới đám cỏ mà bọn anh đang dọn. Khu gia binh kề cận đổ nát hoàn toàn để lại hàng trăm căn nhà không một bóng người. Mỗi lần đi lấy tôn, gỗ của khu này, anh nhìn thấy hàng mấy chục nắm mồ vò chủ ngay trên mặt đường đã bị mưa rừng cuốn trôi đất cát để lộ ra những chiếc quan tài bằng gỗ thùng hay những chiếc poncho bó xác người. Không đâu xa, ngay chỗ đầu giã nhà anh ở, cả trong vườn và ngay trên lối đi cũng có những nắm mồ tương tự, có lẽ của những gia đình binh sĩ đã chết và được vùi nông dưới làn mưa đạn đầy trời mà không thể đem chôn cất tận ngoài xa. Nếu Tràng-Lớn được định nghĩa là một vùng lòng

chảo bao la, trũng trũng dưới chân núi Bà-Đen thì nơi đây gồm những đồi thấp trập trùng bên ngọn Chứa-Chan. Nếu anh là thi sĩ chuyên sáng tác những thiên anh hùng ca vĩ đại thì anh sẽ ưa thích Tràng-Lớn hơn bởi vì từ dưới vùng đất trũng nhìn lên ngọn Bà-Đen ôi sao hùng vĩ đẹp tuyệt vời! Còn nếu anh là nhà tiểu thuyết đường rừng, anh sẽ chọn vùng này vì bên đồi chuối xanh tươi, ngay sát khu trại anh ở, có một giòng suối mà đêm đêm tiếng nước chảy ào ào vọng vào bên giường ngủ đã thêu dệt cho anh vài hình ảnh chuyện tình sơn nữ.

Khu vườn xưa sau khi sạch cỏ được tái canh. Những luống rau chạy thoai thoải trên triền đất nghiêng nghiêng. Lại sắn, lại lang, lại muống, lại chuối nhưng đất tốt nên không cần tưới bón nhiều. Bọn anh tăng gia sản xuất hết thì lại đến giải đất ngoài hàng rào dọc theo bờ suối. Không biết rồi đây có phải khai phá sang tận mé bên kia đồi chuối? Đồng thời bọn anh luôn luôn bị nhắc nhở sửa đi sửa lại từ giường nằm đến kệ hành lý, từ giầy thép chằng mùng, phơi quần áo đến đỉnh treo mũ, chưa kể phải làm mắc áo, vỏ hộp cuộn chần mùng xếp trên đầu giường v. v... làm sao cho các phòng phải có kiểu mẫu đồng nhất và đẹp mắt. Thôi! Lại bỏ bao hơi sức, thì giờ vào mục đích thăm quan chứ gì? Trong khi đó ngày học tập chính trị, giai đoạn hai của chương trình cải tạo hình như vẫn xa vời. Giảng đường đâu, ở nơi mô, sao từ lúc đến đây ta chẳng thấy? Có lẽ nó có ở <Vương-quốc-lừa-dối> trong phim <Trẻ-mãi-không-già> mà bọn anh được xem vào thời gian mãi sau này, khi giai đoạn học tập chính trị đã mở đầu. Anh không thể quên lời giải thích lý do dời Tràng-lớn để đi đến đơn vị mới của người cán bộ trên tuổi trung niên. Lời nói đó là kinh nghiệm thứ nhì đến sau kinh nghiệm thứ nhất 45 ngày cho những kẻ nhẹ dạ, dễ tin người như anh.

Bài học kinh nghiệm đầu tiên đến với anh khi sắp rời nhà ra đi. Anh đã tin tưởng sẽ được trở về trong vòng 10 ngày hay nửa tháng là cùng. Niềm tin của anh mạnh đến nỗi lúc ra đi thấy mẹ già đang nằm trên võng mà không ngờ một lời từ già... Cũng mạnh đến nỗi hành lý mang theo chỉ được chuẩn bị tạm đủ khoảng thời gian ngắn đó. Hậu quả là giờ đây mang chút ân hận trong thâm tâm đối với mẹ, và quần áo thì rách tả tơi, thuốc thang chữa bệnh thì không có. Anh đã bị phong ngứa, ghê ngứa từ 1 tuần lễ sau khi đến vùng rừng thiêng nước độc này. Ăn phải cá biển (chỉ toàn cá biển) hay phải uống nước giếng, bệnh hoành hành anh mãi không khỏi trong khi tất cả các công tác lao động vẫn phải chu toàn. Thức ăn phần lớn ngày nào cũng cá là cá. Cá không dám ăn, chỉ còn có muối bột, hỏi còn gì nuôi dưỡng cái thân thể yếu ớt này. Thuốc ư? mãi về sau mới được mua một lọ bôi ngoài da, nhưng không khỏi vì thiếu thuốc uống, nhất là thiếu chất dinh dưỡng. Phải chăng cái món thuốc rê cấp phát hàng tháng thay cho <lượng> bằng tiền mặt là thần dược cho anh khỏi bệnh? Em biết anh đâu có hút thuốc lá bao giờ!

Còn bài học kinh nghiệm thứ hai, Em đã biết: để nuôi dưỡng niềm tin hy vọng, bọn anh đã say sưa tô vẽ vào lối giải thích của người cán bộ đó bằng những hình ảnh đẹp mỹ miều. Và hậu quả của niềm tin mù quáng là anh đã phải đặt chân xuống vùng đất đỏ xình lầy này để tiếp tục khai phá... để tìm mãi bóng giáng ngôi giảng đường trong mộng.

Thế là lại phải đến bàn tay bọn anh. Lũ lượt kéo nhau đi như một đàn kiến tha mồi về tổ, bọn anh đến tận khu gia binh đồ nát kể cận, phá xập hủn để lấy gỗ, tôn và đinh đem về cất giảng đường. Đồi giép anh bị dính đất đỏ gập mựa, đặc như keo. Bước chân nặng nề chịu đựng dưới từng lớp tôn dày. hấn nạy nữa, khai phá hơn nữa mới mong có nơi học tập và hi vọng ngày về. Mọi người dốc toàn lực vào việc này nên chỉ trong vòng 1 tuần lễ, hội trường đã được cất xong, cao ráo, rộng rãi đủ chỗ cho toàn khu trại ngồi học. Chính cái công trình vĩ đại này đóng góp một phần lớn trong kết quả biểu dương khu trại bọn anh trước những trại cải tạo khác ở Long-khánh.

Ngày thứ 76, một ngày trọng đại! Bọn anh bắt đầu bài học chính trị thứ hai trong chuyến viễn trình Ra-đi-cải-tạo-con-người. Bài học lao động đã chấm dứt rồi. Mọi công tác lao động đều ngưng, chỉ trừ việc săn sóc những luống rau và vệ sinh doanh trại. Từ đây ai ai cũng phải quyết tâm học tập tốt để cải tạo chính cái phần tinh thần hay tư tưởng của mình.... Công việc này được khuyến cáo là rất khó khăn, không cứ ai cũng chắc chắn đạt kết quả vì nó tùy thuộc vào thái độ thành khẩn, nghiêm túc và ý chí quyết tâm trong học tập của từng cá nhân.

<Hỡi các anh em cải huấn, ngày về của các anh được quyết định bởi thành quả của chính các anh trong giai đoạn học tập này. . . > Bài nói chuyện của người thủ trưởng đọc trong hội trường được hơn 800 con người chuyên chú theo dõi. <... Vậy các anh phải thành thật nhìn vào tội lỗi của bản thân trong quá khứ khi phục vụ cho Đế-quốc-Mỹ, Nguy-quyền và Nguy-quân, các anh phải thành khẩn quyết tâm học tập cải tạo tư tưởng để

trở thành những con người lương thiện... >. Nghe không Em? Anh là kẻ có tội. Tội nghiệp cho lũ học trò của anh, chúng đã phải gọi một tên bất lương làm thầy! Cũng thật tội nghiệp cho em, người yêu muôn thủa của anh, em đã chọn lầm phải một tên bất lương làm người em yêu dấu!

Em hãy tha tội cho anh, như <Cách-mạng> đã khoan hồng cho anh. Bọn anh còn được gọi bằng một danh từ mang đầy ý nghĩa nhân đạo: <các anh em cải huấn>. Anh xin tạ ơn, nhưng không dám nhận lấy, vì chỉ những tiếng<tù binh>, <tên tù> mới xứng đáng với tội lỗi bọn anh, những tên-tù-tù-đã-một-lần-tha-chết. Tội lỗi bọn anh to lớn không kém tội ác của những tên <giặc lái Hoa-kỳ> bị bắt làm tù binh và giam ở Hoà-lò, Hà-Nội. Cho nên anh chỉ dám có một ước muốn nhỏ nhoi rằng mình được là một trong số hàng trăm nhân vật sống trong cuốn phim <Vĩnh biệt người khách không mời> mà bọn anh đã được coi vào dịp mới hoàn thành hội trường. Trong phim, những người khách không mời đến thăm nước ta, trú ngụ tại <khách sạn Hilton>. Vốn là một dân tộc hiếu khách, dù đối với khách bất đắc dĩ, chúng ta đã tiếp đãi họ rất đàng hoàng tử tế. Kìa, hãy nhìn xem bữa điểm tâm có cà phê thuốc lá, bữa cơm trưa có thịt thà dư giả với những ổ bánh mì thật to, khán giả trông mà phải xít xoa. Cơm nước có người mang sẵn đến cho họ, cả quần áo trắng nếp là. Hết ăn ngủ đến đánh cờ, đánh bài, chơi billard, chơi bóng v. v... còn công việc của họ chỉ là quét lá cây một cách lơ đãng, đứng đờ đùng đĩnh mà thôi. Từng cuốn báo dày gởi từ Mỹ sang tha hồ đọc, lại thư từ và tặng phẩm nữa. Tiếp đãi đều đặn như thế cho đến một ngày chúng ta thấy tốn kém quá không đủ sức chịu đựng nữa mới phải nhũn nhặn mời họ trở về xứ. Chắc Em đã hiểu họ là ai? <Những tên tù binh Mỹ>, đã từng bị nhân dân ta coi là kẻ thù số 1 của dân tộc ta và của thế giới đấy Em ạ. Không những họ được hưởng Qui ước về tù binh chiến tranh mà còn được đối xử hậu hĩ hơn thế nhiều. Vậy bây giờ Em có thích anh là một tên tù không? Ngay cả nếu anh là một tù nhân của khám Chí-Hoà vào tù mà được biết rõ ngày về, được tiếp thân nhân, được gia đình tiếp tế, lại có cả câu lạc bộ nữa. Nếu quả thật Em thích như thế, chắc chắn Em phải chấp nhận anh là một tên bất lương, một kẻ có tội làm người. Em yêu dấu mãi mãi không bao giờ thôi. Hay là Em thích gọi anh bằng danh từ đầy vẻ nhân đạo kia cơ: <người anh em cải huấn>? Nếu thế Em hãy tưởng tượng cùng anh: một ngày chủ nhật nào đó, hai chúng ta đi dạo phố Sài Gòn rồi vào Imperial ăn kem, bỗng có một người rách rưới đến giữa tay xin tiền. Có thể Em thương người đó, cũng có thể Em ghét. Nhưng có điều rắc rối đến với chúng ta: ai ai cũng thường dùng cả hai tiếng <ăn xin> hoặc <ăn mày> để gọi người đó. Còn Em lại cứ nằng nặc cãi rằng đó là người <ăn xin>. Nhờ bạn anh giải thích, Em vẫn chưa chịu; vậy dù chúng ta có kiện nhau lên đến Thiên-đình thì Ngọc Hoàng cũng phải phì cười không thêm xét xử. Thôi đừng cãi anh đi Em! Cuộc tranh luận nào kết cục cũng là anh đại thắng. Tội nghiệp em tôi quá, rồi đây anh sẽ đền. Muốn gọi anh là gì cũng được, vì có một điều anh phải thành thật mà nói: Đó là ngoại trừ một đôi lần nói lộn, các Bộ-đội ở đây đều gọi anh bằng tiếng <cải huấn> khá ân cần và các Quản-giáo không ai dùng lời nói xấu xa hay nhục mạ đối với bọn anh.

Sau bài nói chuyện mở đầu giai đoạn học tập chính trị của viên thủ trưởng, không khí trong trại nghiêm trọng hẳn lên. Một phần bọn anh lo âu không biết phải học tập làm sao đi đến kết quả theo ý <Cách-mạng> muốn. Phần khác, bọn anh hoang mang về ngày được trở về, vì không biết thời gian học tập kéo dài tới bao lâu thì chấm dứt. Đại khái chỉ được báo cho biết rằng chương trình học tập chính trị gồm có 5 vấn đề, mỗi vấn đề chia làm 4 giai đoạn: 1-lên lớp, 2-chuẩn bị, 3-thảo luận, 4-thu hoạch. Một thời gian biểu được đem áp dụng cấp tốc: Mọi người thức dậy 05g10, đi ngủ 21g15, số giờ làm việc 10g25 trong đó có 8g học tập chính trị (hay lao động) và còn lại dành cho việc linh tinh như tập thể dục vào sáng sớm, điểm danh và sinh hoạt vào buổi tối. Ngoài ra bọn anh không được thông báo gì về thời lượng học tập của mỗi vấn đề hoặc mỗi bài học nhỏ. Đưa nào đưa nấy đều hỏi nhau có bao nhiêu bài, mỗi bài bao lâu, hết học một bài lại nghỉ lâu rồi mới tiếp tục? . v. V... Thắc mắc không ai dám hỏi quản giáo, mà hỏi cũng không được biết gì hơn. Bí mật quá! Tại sao cái gì cũng bí mật? Anh biết bí mật là tính chất của cuộc chiến tranh, nhưng là chiến tranh du kích, giải phóng, cách mạng, nhưng một khi đã hoàn toàn thành công mà bí mật vẫn còn thì khó hiểu quá! Hay đó là một sự méo mó nghề nghiệp của những người từng hoạt động bí mật?

Anh tưởng tượng đến một guồng máy trong đó có một bánh xe khổng lồ với những răng cưa. Anh là một răng cưa. Guồng máy được điều khiển bởi một chuyên viên bấm nút. Có thể người bấm nút đồng thời là chỉ huy, hoặc chỉ là một kẻ thừa hành đặt dưới quyền chỉ huy của một người khác hay một tập đoàn. Nhưng chi tiết này không đáng để ý, chỉ cần biết rằng có một chuyên viên bấm nút trước guồng máy là đủ... Bây giờ Em hãy cùng anh quan sát sự hoạt động của guồng máy: Kìa! Người chuyên viên ấn ngón tay vào nút tức thì máy bắt đầu chuyển động và bánh xe có răng cưa bắt đầu quay. Rồi ông ta lại bấm nút thì máy ngừng chuyển động và bánh xe ngừng quay. Nếu chỉ có thế thì giản dị quá phải không Em? Không, hãy tiếp tục quan sát: Có lúc ông ta bấm lia lịa, có lúc ông ta bấm rất ít. Có lúc ông ta thay đổi nhịp vận chuyển cho máy ngừng chạy mãi như

không bao giờ muốn chạy. Có lúc ông ta gia tăng tốc độ cho máy càng ngày càng chạy nhanh hay giảm tốc độ cho máy càng ngày càng chạy chậm. v. v. . . Tại sao vậy nhỉ? Chắc Em sẽ nhanh nhẩu trả lời anh: Thì tại lý do kỹ thuật hay điều hành chứ gì. Có thể em đúng nhưng chưa chắc đâu em ạ! -Thì tại ông ta mắc bận việc khác hoặc không mắc bận gì cả nên cho máy chạy thất thường. Cũng chưa chắc đúng hẳn! -Thế thì tại lý do hoàn toàn chủ quan nghĩa là ông ta làm việc tùy hứng, thí dụ ông ta muốn ngủ một giấc thì bấm nút cho máy ngưng chạy hay chạy chậm chậm như ru ông ta vào mộng mơ; nếu ông ta bỗng nổi giận hay điên rồ thì bấm nút cho máy chạy như giông bão; nếu ông ta chính là anh chẳng hạn đang ngồi bên Em thủ thỉ chuyện trò thì bấm nút cho máy . . . cho máy. . . ; và nếu. . . nếu. . . thì. . . Thôi anh xin can Em, nếu nếu hoài anh không đến phát điên thì cũng phải nhức đầu. Tưởng tượng như vậy tạm đủ rồi và anh cũng chẳng biết trả lời Em sao cho hoàn toàn đúng vì anh chỉ là một cái răng cưa trong guồng máy đó, mà sự xử dụng hoàn toàn nằm trong vòng bí mật. Tuy từng trường hợp của cách xử dụng guồng máy, cái răng cưa đó là một công cụ để sản xuất, để điều hành, để giải trí. . . hay một đối tượng để tàn phá cho hư hỏng, một kẻ thù để hành hạ cho đốn đau, một bù nhìn để cho lấy có, một cậu học trò để giáo dục, một tên lãng tử để cầm chân, một tù nhân để giáo hoá, một kẻ tội lỗi để cải tạo v. v. . . Trong bất cứ hoàn cảnh nào, cái răng cưa cũng hoàn toàn lệ thuộc người bấm nút. Thân phận nó là thân phận một vật vô tri như trăm ngàn vật vô tri khác. Đừng đòi hỏi cho nó một nhu cầu nào, như là một nhu cầu hiểu biết thì nằm ngoài đời sống của nó.

Ở đây, mỗi buổi sáng sớm thức dậy tập thể dục, anh thường nhìn về phía núi Chứa Chan thấy vòm trời hừng sáng đẹp tuyệt vời bên kia núi. Mỗi khi đi làm công tác lao động ngoài vòng rào bên bờ suối, anh thường để tầm mắt trôi theo giòng nước chảy xiết cho tới chỗ suối bị che khuất sau những lớp cỏ ngút ngàn. Vậy Em, hỡi Nàng Tiên yêu dấu của tôi ơi! Hãy chấp cho tôi đôi cánh tự do để tôi bay đến vùng ánh sáng bên kia núi, để được nhìn thấy bên đó có cái gì? Hay biến tôi thành chiếc lá trôi về miền đất trũng để tôi được biết nơi đó là đâu? Biên cương của trí óc tôi là núi đó, lãnh vực của trí óc tôi chỉ kéo dài từ đây tới miền đất trũng hẻo lánh nào đó, chắc chắn nó hiện hữu nhưng chính tôi cũng không được biết nó ở nơi nào.

<Cái gì phải đến nó sẽ đến>. Đó là câu trả lời duy nhất và cuối cùng cho những kẻ chót sinh ra đã có một bộ óc để mà cứ thắc mắc lồi thồi về những việc liên quan đến mình, cả đến những việc nó quyết định sinh mạng của mình nữa.

Bọn anh học tập bài nói chuyện coi như một bài học(nhỏ) mở đầu. Hội trường đồng thời là giảng đường, lớp học. Bọn anh ngồi xếp trên những chiếc ghế cá nhân tự đóng lấy theo kiểu ghế chị em bán hàng rong, đem từ Trảng Lớn về đây. Nghe giảng 50' thì nghỉ 10'. Giờ phút được tính và áp dụng đúng chứ không co răn như kiểu giờ giấc của xã hội cũ khiến anh rất ưa thích (tuy nhiên đó cũng là bấm nút đẩy Em ạ !) .

Có nhiều từ ngữ mới hoặc mang ý nghĩa mơ hồ mà bọn anh phải làm quen từ lâu như: khẩn trương, thí dụ ăn khẩn trương, quá trình có nghĩa là diễn trình, nghiêm túc, xuyên suốt, cúc cung tận tụy, khắc phục, chỉ tiêu, chất lượng, giản đơn, kê kích, đại bộ phận. . . Nhưng tiếng <tốt> là hay được dùng nhất. Nào là học tập tốt, lao động tốt, phục vụ tốt, vệ sinh tốt, và có lẽ cho đến một ngày người ta sẽ lạm dụng chữ đó như đi tốt, ngủ tốt, chơi tốt, chết tốt, ghét tốt, yêu tốt. . . chưa biết chừng. Còn tiếng <lên lớp> dùng để chỉ việc vào lớp để học chứ không phải học hết chương trình lớp dưới rồi lên lớp trên. Bọn anh thường chọc quê nhau bằng những từ ngữ mới này. Sau 2 giờ lên lớp, bọn anh xuống lớp về nhà chuẩn bị bài đã học để buổi chiều thảo luận trong Tổ cho đến chiều hôm sau; thay vì thu hoạch, sẽ lên lớp trở lại để thách thức thi đua.

Nói thách thức thi đua nghe sao mà oai thế! Chắc hẳn thi hùng biện gì đây? Mọi người bàn tán xem ai có tài ăn nói thì cử người đó thi đua; đồng thời chuẩn bị ý kiến cho kẻ thi đua có đủ chất liệu đối đáp. Có lẽ Em sẽ đoán rằng anh sẽ hăm hờ tham dự phải không? Xưa nay anh có bao giờ thềm tranh luận với ai về vấn đề gì không làm anh thích thú, hoặc kẻ tranh luận ngoan cố hay kéo bè kéo cánh để cả vú lấp miệng em, nhất là nếu không khí tranh luận thiếu hẳn sự cởi mở tự do. Người mà anh thích cãi nhau, (ấy chết!) tranh luận, chính là Em đấy. Chiều hôm sau, giờ thách thức thi đua đã điểm. A! Sắp có từng cặp đối thủ lên diễn đàn tranh luận nhau trong tiếng hò reo vang dội cả Hội trường? Không phải thế! Anh có ngờ đâu cái quang cảnh thi đua lạ lùng như thế này: Mỗi Bếp(Đội) cử một đại diện lần lượt lên bục gỗ đọc từ một tờ giấy ra những điều phỏng theo một mẫu có sẵn, đại khái như quyết tâm học tập tốt, lên lớp đầy đủ, thảo luận nghiêm túc. . và xin thách thức cùng các Bếp khác. Chà! những anh hùng học tập là đó đó! Thế mà cũng lăm le trở thành tay hùng biện mới ghê chứ!

Còn tài nghệ của các thuyết trình viên thì sao? Bọn anh được 4 hay 5 giảng viên giảng tất cả 7 bài thuộc về 5 vấn đề đã định. B1: Đế Quốc Mỹ, B2: Ngụy Quyền, B3: Ngụy Quân, B4: Thất bại của Đế quốc Mỹ và tay sai, B5: Truyền thống dân tộc VN, B6: Thắng lợi và nhiệm vụ của Cách Mạng, B7: Chánh sách khoan hồng và nhân đạo của Cách Mạng và trách nhiệm của binh sĩ, sĩ quan Ngụy. Chắc Em đã nghe nói mấy ông Cán bộ có tài ăn nói ai cũng phải mê. Khen riết rồi có người thần thánh hoá các ông thành những tay ăn nói không ai bằng. Riêng anh có tin phần nào nhưng không quá đề cao như vậy, dù chưa có dịp nghe các ông ấy. Bởi vì qua nhãn quan của kẻ đã từng làm quen với cái trường dạy về khoa ăn nói như anh thì thái độ nghi ngờ về khả năng biện thuyết của kẻ khác phải là điều tất nhiên. Vậy điều anh nghi ngờ có đúng sự thật không? Thì đây cuộc thử thách có một không hai về tài năng của các thuyết trình viên đã diễn ra trong suốt 1 tháng trời giảng dạy: những con người thần thánh của những kẻ tôn sùng thay phiên nhau hiện ra trên bục gỗ cao, trước đám thính giả hơn 800 người dưới đất, trong đó có anh, một học viên cải tạo đồng thời một phán quan - tự gán cho mình - về khoa hùng biện và khoa sư phạm.

Tất cả các Vị đều ăn mặc xuề xoà như mọi cán bộ khác. Nhưng chắc đây là thành phần giảng huấn gạo cội do trung ương chọn lựa một cách thận trọng để giữ uy tín trong lần ra quân đầu tiên trước đám Ngụy quân với sự mạng vô cùng quan trọng là cải tạo tư tưởng của những con người có tư tưởng. Tập bài in sẵn bằng giấy trắng nõn cũng chắc chắn do tận Saigon gửi tới và, khỏi cần phải nói, Em cũng đoán rằng do thành phần Cán bộ chính huấn nòng cốt soạn thảo để các giảng viên dùng làm tài liệu. Các vị thuyết trình viên phải có tài giảng dạy rất độc đáo. Nếu phải dùng những mỹ từ nào để chỉ cái tài này thì chắc Em nghĩ tới ngay những chữ thao thao bất tuyệt, hoạt bát, hùng hồn... Thế mà Em đoán đúng đấy! Trước hết các vị đã ăn nói một cách thao thao bất tuyệt. Suy! Anh dùng chữ thao thao bất tuyệt coi chừng bị các Quản-giáo ở đây hiểu lầm và kết tội. Bởi vì trong thư gửi về gia đình, một số học viên đã dùng những mỹ từ ấy để mô tả sự giảng dạy của các giảng viên và đã bị các Quản giáo kiểm duyệt thư cho là có ý nói xấu... Theo anh, thông thường những chữ thao thao bất tuyệt có ý nghĩa tốt hoặc ít ra không tốt cũng không xấu; nó chỉ mang ý nghĩa đặc biệt khác khi nào đằng sau nó có thêm mệnh đề phụ nào đó. Anh có dùng mệnh đề phụ hay không thì hạ hồi phân giải, Em hãy chờ xem?

Này nhé: Làm sao không thao thao bất tuyệt cho được khi trong suốt 4 tiếng đồng hồ, trừ 3 lần ra chơi mỗi lần 10 phút, các vị đã giảng bài liên tục và đọc chữ, nghĩa là không có đối thoại giữa giảng viên và học viên. Làm sao không thao thao bất tuyệt cho được khi tập bài in sẵn tương đối ngắn so với thời lượng 4 giờ mà các vị đã kéo dài được cho tới vừa đúng hết một buổi sáng bằng cách lặp đi lặp lại một cách trôi chảy những đoạn văn đã giảng, đã nói ra trước đó ít phút, ít giây. Đại khái như vi đảm nhiệm bài <Ngụy quân>: Ngụy Quân là công cụ của Đế quốc Mỹ và Ngụy Quyền, do Mỹ dựng lên và nuôi dưỡng. Từ đó khẳng định bản chất của Ngụy Quân là phản động. Các anh là thành viên quân đội Ngụy, lại thuộc đội ngũ sĩ quan. Vậy các anh có bản chất phản động cao nhất, đời sống kinh tế xa hoa, hoạt động tàn bạo, đàn áp nhân dân, cách mạng. Binh sĩ mặc dầu đa số từ lao động, nhưng khi vào quân đội thì bị kỷ luật hà khắc nên cũng bị kềm chặt vào nó, bị đầu độc tư tưởng phản động. Từ đó quân Ngụy là công cụ của Đế quốc Mỹ...> Thú thật với Em, đối với ông thầy này, bọn anh chỉ còn có nước vênh tai ra mà nghe. Phương pháp sư phạm của ông rất tân kỳ: bắt đầu nhìn liếc qua tập bài in sẵn hoặc không nhìn gì cả, ông giảng một đoạn văn X chẳng hạn, xong để kết thúc, ông ta sà luôn 2 chữ <Từ đó> rồi đọc tiếp ngay chính đoạn văn đó từ đầu, - đoạn văn đã vừa giảng xong đó. Nói khác, ông lấy đoạn văn X trong tập bài in sẵn làm nguyên nhân thầm kín mà phỏng theo đó để giảng thành lời giảng X', xong lấy X' làm nguyên nhân thầm kín cho X để đọc nguyên văn X lên, coi X là hậu quả của X' bằng cách khởi đầu với 2 chữ <Từ đó> khi đọc X. Hay là ông thầy này áp dụng biện chứng pháp không chừng? Bởi vì cái này là nguyên nhân cái kia, dùng cái kia là nguyên nhân cho cái kia tiếp nữa; nói khác, chính đề cọng với phần đề cho ra hợp đề rồi dùng hợp đề làm chính đề của một chặng lý luận thứ hai... Nếu thế, anh xin bái phục, tôn ông ta là bậc sư của thuyết Duy vật biện chứng, vì lối diễn tả của ông cao siêu quá, đã đưa anh đi lại đưa về, đưa anh về lại đưa đi, vòng vo tam quốc bao thì giờ chưa hết. Còn vi đảm nhiệm bài 1 nhan đề <Đế Quốc Mỹ> cũng tân kỳ không kém. Thay vì dùng chữ <Từ đó>, ông này dùng chữ <vi> để nối nguyên nhân với hậu quả. Thí dụ một đoạn văn giảng của ông: <ĐQM có bản chất bóc lột, xâm lăng, gây chiến. Nó gây ra muôn vàn tội ác đối với dân tộc ta. Nó là kẻ thù số 1 của nhân dân ta, vì nó có bản chất bóc lột, xâm lăng và gây chiến>. Chao ôi! suốt các bài giảng, ông nào cũng đưa anh vào bát quái trận đồ như thế thì đến phải phục các ông là có tài biện thuyết như thần.

Vừa thao thao bất tuyệt, các vị thuyết trình viên còn giảng thật hùng hồn. Thật vậy, với vẻ hăng say thích thú và đôi khi thêm những cái vung tay, các vị đã lớn tiếng lặp đi lặp lại những đoạn văn như học thuộc lòng. Thí dụ: <Bản chất xâm lăng, bóc lột và gây chiến của ĐQM là qui luật tồn tại và tất yếu. Mỹ là tên trùm Đế quốc,

trùm Tư bản, tên hung nô của thời đại, tên sen đầm quốc tế, kẻ thù số 1 của nhân dân VN và thế giới. /Sự thất bại của ĐQM và bè lũ tay sai Ng. quyền Ng. quân là một qui luật tồn tại và tất yếu. . . >. Ai chà! các vị nói hùng hồn thế! lại toàn là những tiếng nghe thật kêu hoặc những danh từ triết lý mới oai chứ! Anh còn nhớ từng lúc các vị còn gật gù cái đầu ra chiều đắc ý khi đọc những tiếng thật kêu đó. Em biết không? Nghe các vị nói, anh có cảm tưởng được tận mắt nhìn thấy những bậc hiền triết đang nói ra cho đời biết tư tưởng sáng tạo của mình những tư tưởng rất có giá trị do chính mình có. Nghe các vị nói, anh hồi tưởng những ngày còn thơ học lớp đồng ấu dương đôi mắt nai, đôi tai thỏ ra nghe thầy giảng bài mà coi thầy như thần tượng vì nghĩ thầy là tác giả của mọi kiến thức, tư tưởng. Nghe các vị nói, anh không quên những tiếng thật kêu mà các học trò thường gọi là tiếng <tử> của thầy, nó khiến cho thầy trở thành độc đáo. Và còn nữa, nghe các vị nói, anh tưởng tượng như đang đứng trước vành móng ngựa của một phiên toà, nghe những lời kết tội của các vị quan toà nghiêm khắc.

Em ạ! Trong phiên toà đặc biệt đó bọn anh là những tội nhân, những tên tử tội, còn các vị đứng trên bục gỗ cao kia là quan toà. Quan toà vừa là chánh án xét xử vừa là biện lý kết tội, hơn nữa lại có sứ mạng của kẻ thắng. Tội nhân là kẻ bại, bị đơn độc, không có luật sư nào biện hộ, ngay cả không có quyền tự bào chữa. Mọi thắc mắc hay nghi ngờ nếu có sẽ bị coi là chưa cố gắng học tập tốt nên chưa tiếp thu được lý luận mới, chưa biết đem ánh sáng chân lý soi rọi lương tâm. Còn phản đối ư? Đừng có dại! vì có muốn bị coi là phản động, trái với <chân lý> với <qui luật tồn tại và tất yếu> hay không?

Nguyên tắc xét xử đó cũng là nguyên tắc thực tế của các cuộc thảo luận. Khi 2 bước đầu là lên lớp và chuẩn bị đã qua thì đến bước thứ 3: thảo luận trong phạm vi Tổ. Tất cả 15 đứa mỗi Tổ thảo luận cận kề về bài học, không có cán bộ hướng dẫn, có lẽ vì thiếu người. Nguyên tắc lý thuyết là thảo luận tự do, ai cũng được hoàn toàn tự do trình bày ý kiến của mình nhưng tuyệt đối phải thành khẩn, nói thẳng và nói hết về tội lỗi của mình trong quá khứ. Vậy Em biết không? Cái tự do thảo luận là cái tự do của tội nhân trong phiên toà đặc biệt kể trên, là cái tự do cầm dao kéo tự giải phẫu mình để tìm cho ra cái gọi là <tội lỗi> và biết đâu là cái tự do dùng lưỡi gươm cho kẻ khác chặt đầu mình. Trong công việc vô cùng quan trọng này, có lẽ là quan trọng nhất trong công cuộc cải tạo, nhiều khi bọn anh đã gặp khó khăn vì tìm mãi, mổ xẻ mãi không biết mình phạm tội gì. Đánh bịa tội lỗi ra cho mình khỏi mang tiếng là chưa thành khẩn thú nhận tội lỗi hoặc chưa học tập tốt. Rốt cuộc đâu cũng vào đó. Em biết không? Anh đã tận dụng mọi khả năng của một kẻ đã từng lăm le làm nghề quan tòa để tự kết tội anh rất đầy đủ và rõ ràng trong những lần thảo luận, những bài thu hoạch, kiểm thảo và những bản Tự khai. Một mình anh đóng vai quan toà lẫn bị cáo. Nhưng đầu óc anh ở đó, thể xác anh ở đó, còn con tim anh đang đóng vai trò con tim của một kẻ bàng quan, có đầy đủ lương tâm của một con người biết tôn trọng công lý, tự do đang ái ngại, xót thương cho thân phận của anh.

Thế là trong quá trình 120 ngày tập trung học tập cải tạo, anh đã thú nhận hết mọi hoạt động tội lỗi của mình. Mục đích của cuộc cải tạo kể ra đã đạt được. Nhưng đó là mục đích hình thức hay mục đích tinh thần, hoặc cả hai? Tuỳ theo ai muốn hiểu thế nào thì hiểu, còn anh nghĩ sao? Em hãy nán chờ anh trong chuỗi ngày dài tiếp nối sau 120 ngày đầu tiên đó. Dù sao từ đây anh hội đủ 100% điều kiện pháp lý để lãnh một bản án tử hình. Nhưng không Em ạ! Anh vẫn còn được sống. 120 ngày cho đời anh vẫn sống. Và sau 120 ngày cho đến mãi mãi anh cũng được sống bởi vì <Cách mạng đã khoan hồng cho anh khỏi cái chết> Phải không Em! Trước ngày bị gọi tập trung cải tạo, anh đã tin rằng không lẽ nào những người cùng một giọng máu với nhau lại nỡ tàn sát hàng triệu kẻ bại cho hả dạ căm hờn. Đồng thời anh đặt lòng tin mạnh mẽ ở thiên mệnh. Anh, một con người ăn ở hiền lành, rất sợ máu và súng đạn gươm dao, chưa hề làm hại ai, chỉ biết tôn trọng sự thật và làm tròn bổn phận người ta giao phó, lẽ nào lại bị trừng phạt? Vì thế anh đã quyết định ở lại quê hương cho dù nghĩ rằng sau này mình chắc chắn phải vào trại tập trung cải tạo và có thể bị đầy đọa cực khổ. Tuy nhiên, anh tin rằng sự cực khổ đó không đến nỗi quá mức và thời gian tập trung không đến nỗi quá lâu. Có điều không kém quan trọng là: con người cảm thấy bớt cực khổ nếu nhìn thấy những người cùng hoàn cảnh với mình chịu cùng nỗi khổ cực như mình, và nếu giới thống trị, trong phạm vi khả năng vẫn có thể cho phép được, vẫn có ý làm cho đời sống của giới bị trị được tốt đẹp hơn. Anh có bị cực khổ không? Cuộc sống ở trại cải tạo những ngày qua và sắp tới đã và sẽ chứng nghiệm việc này. Anh sẽ kể Em nghe sau này. Còn nữa: cuộc sống sau thời gian tập trung cải tạo (nếu anh được trở về) sẽ ra sao? . Dù thế nào chăng nữa, từ khi mang thân phận kẻ chiến bại, những tên tử-tội-đã-được-tha-chết, và anh, vẫn còn được hân hạnh nhìn thấy ánh mặt trời.

Sống! Anh vẫn sống! Khoan hồng là tha chết, <Cách mạng> còn đưa anh đi tập trung cải tạo và gọi đây là biện pháp nhân đạo để có chỗ đứng trong lòng dân tộc. Có thật vậy không hay ngoài ân huệ được sống và tập

trung học tập, liệu anh có hoàn toàn thoát khỏi bất cứ hình phạt nào không? Điều này anh chưa giải đáp nổi, và bọn anh chẳng đứa nào dám lên tiếng hỏi và ngay cả hỏi các vị giảng viên đã dạy bài học về chính sách khoan hồng:

<Binh lính, sĩ quan Ngụy ra trình diện chính quyền Cách mạng đều được Cách mạng đối xử nhân đạo, không bị đánh giết, không bị làm nhục đến nhân phẩm, được giúp đi học tập. . . > Đẹp không Em? Nhưng anh đã thấy, giống như những chữ <10 ngày> trong thông cáo gọi trình diện học tập trước kia, nó còn thêm một cái đuôi bí mật: <những người phạm tội ác nay thực tâm hối cải cũng được giảm nhẹ>. Vậy em ơi! Đừng vội lạc quan! Bên cạnh vàng son nào chẳng có bạc trắng? Bên cạnh Vương-quốc-chân-lý còn có Vương-quốc-lừa-dối? (một phim anh được xem ở đây). Bên cạnh niềm tin chắc hẳn phải có sự bất tín? Bên cạnh hi vọng vươn lên phải có thất vọng chũu xuống? Đó là <qui luật tất yếu>. Lại một lần nữa, anh đành phải trông chờ nơi số phận, nó sẽ xác định cho anh đâu là biên giới của <tội ác> - 2 chữ lơ mờ này. Hãy cầu nguyện cho anh đi! Xin Trời Phật cho anh được phán xét một cách công minh, sáng suốt, phù hợp với lẽ phải, với công lý, với lương tâm loài người.

Chương trình học tập chính trị được coi như chấm dứt vào ngày thứ 111 sau khi các học viên làm bài kiểm thảo. Và bọn anh cũng làm một bản Tự khai coi như cuối cùng vào ngày thứ 120. Sau đó còn gì nữa? Về chẳng? Niềm hy vọng lại dào dạt dâng lên nhưng nỗi thất vọng lại như trời mưa ào ào đổ xuống. Miền cao nguyên đất đỏ này đang hứng chịu những trận mưa lớn cuối mùa. Bọn anh lại bắt đầu tiếp tục thất thểu bước từng bước đi làm những công tác tạp dịch... Việc lớn nhất là tiếp tục phá những bức tường đồ nát để lát đường. Những con đường lớn được trải lên lần gạch trắng ở giữa hay bên mé, chạy thẳng tắp từ cổng vào sân, từ sân vào nhà, hay băng qua vườn ra suối làm cho cảnh trại thêm đẹp mắt và sạch sẽ. Vào những đêm trăng soi vàng vạc, anh thường nhìn ra con đường gạch trắng, nhỏ nhỏ, xinh xinh bò uốn éo bên hàng chuỗi cao cao mà nguồn tưởng tượng về chuyện tình sơn nữ càng thêm phong phú.

*****NGÀY 114-Xuân Lộc/LK (trong khoảng thời gian 120 ngày đầu tiên): Viết riêng cho Kỷ niệm sinh nhật của Em lần thứ nhất.

Nhớ lại vào thời gian vừa đúng 9 tháng Em đi: Nhưng nhớ đã chắt đầy dù ngàn trùng xa cách, chúng ta đã viết cho nhau để chờ ngày xum họp.

Nhưng chỉ sau 4 tháng Em đi, vào cái ngày 30 tháng Tư, khi những cánh hoa xuân còn lác đác trên cành, một trận cuồng phong vô cùng dữ dội đã đổ về đây. Một cuộc đổi đời: Anh không còn là anh nữa. Em cũng chẳng còn là Em, chúng ta bị xô đẩy vỡ tan thành những hạt bụi - bụi đời gió lốc - bị cuốn lôi đi không biết đâu là chỗ đứng. Giờ đây anh phải mang thân phận một kẻ tội lỗi. Không phải có tội đối với Em vì chúng ta đã có tội lỗi gì với nhau đâu. Nhưng người ta bảo anh có tội <với Tổ quốc, với Cách mạng, với nhân dân>. Được khoan hồng thoát khỏi luật Trả đũa, anh đang ngồi yên lặng trong căn trại cải tạo này, đầu gục xuống chắt đầy nỗi khắc khoải suy tư về quá khứ anh, về hiện tại tương lai anh, về tương lai của cả chúng ta.

Còn đâu nữa cho anh! Tất cả quá khứ của anh không vàng son nhưng cũng tạm đủ ngược mặt nhìn đời! Quá khứ ấy của riêng anh, nhưng qua những ngày tháng bên nhau chúng ta đã có dịp nhìn vào, thấy đủ để hy vọng rằng ít ra nó cũng sẽ là tương lai của chúng ta. Thực vậy, chúng ta đã khởi đi từ hình ảnh cuộc sống của anh mà thấy được viễn tượng cuộc sống ngày mai của cả hai chúng ta. Dựa vào yếu tố căn bản ấy, chúng ta đã tin tưởng rằng chúng ta có thể tạo lập cho cuộc sống lứa đôi vĩnh viễn sau này nếu không được tươi hồng hơn trước thì ít nhất cũng đủ cho Em và anh giắt tay nhau đi trong giòng đời mà không sợ bị vương chút xót xa, tủi buồn.

Cũng còn chi nữa cho Em? Tất cả sự nghiệp quá khứ anh bỗng đổ vỡ tan tành! 20 năm vui đầu trong nhọc nhằn đau khổ, đấu tranh để sinh tồn, anh đã khởi đi từ một danh phận nhỏ nhoi, bước từng bước vững chắc hướng lên và kết quả là cái công trình Em đã thấy, nếu không vĩ đại huy hoàng thì ít ra cũng đủ bảo đảm hạnh phúc cho cuộc sống ngày mai của chúng ta.

Chỉ còn thân xác này dành cho Em thôi đó! Nhưng lại thật chua chát cho anh và cả cho Em. Nó đang gánh nặng thân phận kẻ có tội. Dù đã thoát cảnh <màu trả nợ máu>, nó đang bị đặt lên bàn mổ để phân tích xem từng sợi tóc là từng cái tội, mỗi sợi thần kinh là một hệ thống âm mưu, ngay cả từng tiếng đập con tim cho Em cũng là từng lời buộc tội của Nhân dân.

Anh có tội không? Có. Nhưng phải hiểu rằng bản tính anh rất sợ máu.

Anh có giết người không? Phải biết rằng bàn tay anh chưa hề rớm máu, miệng anh chưa hề thốt ra lệnh

truyền <Sát Đát> và đôi chân chưa từng đứng trên bãi chiến trường.

Trận cuồng phong đã cuốn đi theo bao mộng đẹp ngày nào. Bàu trời đã xụp đổ, đất đá thành bụi tro, thể xác anh còn đó mà hồn anh đã nát tan. Chỉ còn lại đây tình-yêu-Em vẫn sống, sống mãi trong lòng anh, dù có hàng vạn khổ đau nhọc nhằn sẽ đến với anh trong cuộc sống đời đời từ đây.

.....

Từ lâu anh đã ước mơ một cuộc cách mạng xã hội. Cho kẻ giàu bớt giàu. Cho kẻ nghèo bớt nghèo. Cho anh có một căn nhà nho nhỏ xinh xinh để sau này chúng ta biến đổi ra thành tổ chim. Em sẽ được anh phong chức chim chúa. Còn anh không ham chức tước vua chúa gì cả, mà chỉ cần là một Ông Hoàng của Em, như Quận công. . . của Nữ Hoàng. . . nước Anh. Nhưng chắc Em sẽ muốn hỏi: vậy ai sẽ là chim con của anh? Thật khó nói quá đi Em! Thôi thì chim con sẽ là con chim chúa, chim chúa sẽ là bố chim con. Anh trả lời được chưa?

Mỗi lần chạy xe qua những ngôi biệt thự đẹp lộng lẫy của những tỉ phú gia, anh đã ước ao về sau nếu có một cuộc cách mạng xảy ra thì anh sẽ là kẻ đầu tiên trong đám người nổi dậy, đập nát búa đầu tiên phá tan những ngôi biệt thự đó. Rồi khỏi người vĩ đại tiếp tục tiến đi như một giòng thác lũ cuộn cuộn chảy đến đâu thì một cao ốc sẽ xụp đổ, một chiếc xe du lịch tối tân sẽ bị cuốn trôi... Xã hội này sẽ không còn kẻ nào sống trên sự đau khổ của số đông, ngồi trên sự giàu sang, nhìn thiên hạ bằng nửa con mắt, miệng thốt ra tiếng cười ngạo nghễ. Anh ước ao gì nữa? Cho lớp người bần cùng khốn khổ có đủ cơm ăn áo mặc, nhà ở. Cho bầy trẻ lêu lổng trên khắp ngã đường được giáo dục và săn sóc. Cả cho anh được thoải mái hơn trong cuộc sống hàng ngày và thảnh thơi có thể dành dụm một chút gì xứng đáng cho những ngày hạnh phúc đầu tiên của chúng ta.

Nhưng cuộc cách mạng mà anh mơ ước có đồng nghĩa với cuộc đời không? Từ khi cuồng phong ập đến, anh đã chứng kiến và đã sống một cuộc đời thay. Nhân chứng lại là anh. Nạn nhân thời đại cũng chính là anh, chưa kể là Em nữa. Chúng mình sẽ ra sao hở Em? Nhìn hiện tại mà suy đoán tương lai, thú thật với Em là anh đang hoang mang lo sợ. Không, không! Cuộc đời hoàn toàn khác ý nghĩa với cuộc cách mạng. Trận cuồng phong đã đem đến sự đổi thay dữ dội quá mức độ anh dự tưởng, khác hẳn hình ảnh mơ ước trong anh. Có thể kẻ giàu đã bớt giàu, nhưng anh bị xô đẩy xuống vực thẳm cùng với lớp người bần cùng khốn khổ trước kia, ngay trong cơn gió táp đầu tiên của trận cuồng phong anh đã trở thành không còn gì nữa. Tay trắng lại hoàn trắng tay. Người ta kết tội: <Vi quá khứ tội lỗi nên mỗi sự nghiệp của quá khứ đều là kết quả của sự bóc lột sức lao động của nhân dân> vậy không có lý gì để thở than, không có gì đáng tiếc! Em nghĩ sao?

.....

Em yêu,

Dù Em đang ở nơi ngàn trùng xa cách, anh cũng viết những giòng này cho Em, không biết rồi sau này Em có về được quê hương để đọc nó. Chi bằng bây giờ mượn hình ảnh đối tượng là Em để cho anh tự mình nói chuyện với mình trong thời gian chờ đợi ngày anh trở về nhà. Ngày đó chẳng còn xa đâu Em ạ! Anh sắp trở về!

Đây là thiên hồi ký về một kẻ ra đi cải tạo con người. Em sẽ lần theo bước anh đi trên đường cải tạo chính anh. Hãy theo dõi anh từng chặng một, từng giai đoạn một, và cùng anh đi đến chặng cuối con đường cũng là chặng cuối của cuộc hành trình vĩ đại nhất đời anh. Dĩ nhiên trên suốt con đường, đã có những sự biến đổi thái độ, có khi đắng cay chua chát, có khi căm hờn, nhưng cũng có khi thích thú vui tươi..... Trong khi đọc, Em sẽ yêu những cái anh yêu, ghét những cái anh ghét và cuối cùng niềm tin nơi số phận sẽ rọi sáng tình yêu của chúng ta. Chúng ta sẽ yêu nhau mãi mãi dù <ĐÃ MẤT 120 NGÀY CHO ĐỜI ANH ĐƯỢC SỐNG>.

.....

120 ngày qua là 120 ngày anh sống cho anh. Thoát ra từ xã hội bị coi là <Nguy>, anh hết sức chịu đựng mọi thử thách cam go để cố vươn lên hoà mình vào xã hội mới mệnh danh là <Cách mạng>. Kết quả thế nào anh chưa biết rõ. Ngày nào hay ngày đó. Từ đây anh sẽ ra sao?

*****Ngày 222(Tết Bính Thìn) -Xuân Lộc/LK.

CHỦ ĐỀ

*Anh cầm bút nghĩ hoài không thể viết, Mấy vần thơ ca ngợi cảnh đầu Xuân.

Chỉ còn Em: Xuân Nữ hay Thiên Thần, Cho nét mực anh trào lên mặt giấy.

*Như giòng suối triền miên không ngừng chảy, Như trời sao lấp lánh mãi thiên thu,

Như trùng dương bát ngát tận xa mù, Em bắt tử trong hồn anh để viết.

Viết về Em với tình yêu tha thiết, Nhớ người yêu đã biệt đã bao ngày.

Dù cách xa cuối đất hoặc chân mây, Anh vẫn đặt Em vào ngôi thần tượng,

Làm đối tượng cho mọi nguồn tư tưởng, Viết bản trường ca bất tận của tình yêu.

*Thăm gọi tên Em, Ng. T. . . , đẹp yêu kiều!

H. N. T. Xuân 76

***** NGÀY 451- Trại KATUM/Tây Ninh

Anh khởi viết lá thư này vào đầu giờ học trên một bãi đất mới được khai phá làm một hội trường lộ thiên giữa khu rừng Katum-địa danh lạ hoắc phải không Em?

Hôm nay là ngày thứ 451 rồi! Ai ngờ chuyến đi này lâu thế! Và đến nay đã gần một tháng rưỡi đơn vị anh di chuyển từ Long Khánh đến đây để tiếp tục chặng đường khai phá. Chỉ sau 20 ngày thôi, cả một mảng rừng rộng lớn hoang vu bị bóc đi và hiện ra một khu có nhà ở, có giếng nước, có bãi tắm gia, và có một đoạn đường thật rộng như xa lộ... tất cả cho tương lai đất nước ta đây Em ạ! Anh hãnh diện với công trình lao động thực tiễn này. Tuy nhiên Em có hình dung được không? Người yêu của Em đã phải đánh đổi nó bằng mồ hôi, bằng sức lực hao mòn và nhất là bằng những sợi tóc xanh đen đang đua nhau trở thành bạc trắng. Em! Biết bao giờ anh được trở về? Về rồi lại còn biết bao giờ ta lại gặp nhau? Thời gian đúng <tựa cánh chim bay>. Từ lâu, nhất là ở đây, anh không còn để ý đến ngày tháng nữa, chỉ thấy ngoảnh trước nhìn sau đã thấy trời lại tối, lại đi ngủ, lại sáng, lại ăn, lại học tập... và Chủ nhật qua mau như cơm bữa. Chúng ta đang bước vào đoạn cuối đời người. Sẽ còn lại gì dành lại cho Em khi tuổi tác đã nhiều? Cũng còn gì để lại cho anh một khi Em càng thêm tuổi? hoặc vì tuổi tác mà Em phải vĩnh viễn xa anh để khỏi phải sống cuộc đời một cô gái già đơn độc?

Hôm nay cũng là ngày chót anh ở nơi này. Lại sắp di chuyển. Lại đi, đi nữa... Em ơi! Bàn tay này lại tiếp tục khai phá. Thể xác này lại tiếp tục hao mòn. Với sức lực, sẽ xây dựng lại được tất cả. Nhưng anh tự hỏi sẽ có được gì không một khi chỉ còn 1/3 cuộc sống con người. Thôi đành giã biệt tất cả. Cũng giã biệt bìa học sinh nam nữ của Thầy. Lúc Thầy ra đi phượng vĩ đỏ rực sân trường. Nay màu hoa phượng đã phai mà Thầy chưa về. Thầy nó đâu? Thầy nó đâu? Cái ông thầy dáng người thon nhỏ, tính tình hiền hậu nhưng không kém nghiêm trang bây giờ ở đâu? Đã hơn một năm trời xa chúng. Rồi một mai Thầy nó dờn khỏi trại tập trung, chưa chắc Thầy nó được trở về trường để trường lại có dịp vang lên tiếng nói của thầy. Ôi! Tiếng-nói-của-Thầy vang lên như tiếng nói của thiên thần! Nhưng có điều chắc chắn rằng nếu Thầy còn được trở về trường thì tiếng nói của Thầy sẽ không còn âm vang như trước vì bây giờ là tiếng nói của một ông thầy mang thân phận kẻ tội lỗi.

Hỡi các em học trò thân mến của Thầy! Các em hãy kết tội thầy đi. Nếu các em ngại ngần không dám nói thì Thầy sẽ nhắc. Thầy không nhắc thì người khác sẽ nhắc. Tội của Thầy vô cùng to lớn. Tội của Thầy nặng hơn tội của những kẻ cầm súng. Bởi tội của Thầy là đầu độc cả một thế hệ bằng một nền văn hoá đồi trụy, lai căng, phản động, trái với nền văn hoá cổ truyền của dân tộc VN. Đúng! Thầy xin nhận những lời buộc tội này. Nhưng thật tội nghiệp cho các em vì đã có một ông Thầy đôn hậu, đã dạy cho các em quên đi lịch sử 4000 năm văn hiến, khuyên bảo các em hãy đua đòi nếp sống hippy, nhồi vào đầu óc các em những điều phản chân lý và trái với lương tâm của một nhà mô phạm?

Em yêu,

Nơi ngàn trùng xa cách, giữa Thái bình dương mênh mông, hôm nay Em đang làm gì và suy nghĩ gì? Chắc E đang vọng tưởng về quê hương, nơi đang diễn ra cảnh tượng đời mãnh liệt, nơi Em có người yêu mà cũng ngày này năm ngoái đã âu yếm trao Em món quà sinh nhật thứ hai. Có lẽ Em đang mơ ước ngày về. Anh tin một ngày nào đó Em sẽ về, cũng như một phần lớn vì Em mà anh đã quyết định ở lại với quê hương. Nhưng ngày Em về sẽ thấy anh không còn như trước. Anh quay về với thuở hồng hoang trong lịch sử 20 năm xây dựng sự nghiệp đời anh.

Đến với anh nữa không? Em yêu?

*****NGÀY 479 - Katum.

Viết về Sinh nhật của Em lần thứ hai.

Còn 3 tháng nữa thì ta xa nhau vừa đúng 2 năm. Anh đang ở ngày thứ 479 trong trại cải tạo. Đã quá lâu rồi phải không Em? Biết đến bao giờ. . . hờ Em? .

Đáng lẽ anh đã di chuyển khỏi địa điểm thứ 3 này trên đường khai phá từ nửa tháng trước. Nhưng vì lý do đặc biệt nào đó, bọn anh tiếp tục ở lại và lao động sản xuất: đốn củi và cắt cỏ tranh, chỉ tiêu 1/2 mét khối củi hoặc 4 bó tranh chu vi mỗi bó 65cm một ngày. Em hãy tưởng tượng đi! mồ hôi thực sự đã đổ trà trề trề, chân thực sự lội nước, da đỏ sước ra từng vết vì lá cỏ và ngựa ngáy vô cùng, ngoài ra còn rắn (nhất là rắn chàm quạp) đe dọa... Anh làm việc miệt mài miết từ 6. 30 sáng đến 6. 00 tối chỉ trừ một tiếng rưỡi ăn cơm và nghỉ trưa. Hãy tiếp tục tưởng tượng đi Em! Còn đâu ý niệm thời gian nữa, cả sự suy nghĩ về cuộc đời, trong đó có đời chúng ta. Ngừng tay ngơi nghỉ là bóng đêm chụp xuống khu rừng để rồi vội vã lên giường vì sợ rắn và muỗi. Anh thực sự không còn thì giờ để nghĩ và viết về Em nữa.

Sự cực khổ nhọc nhằn của lao động không đi đôi với sự bồi dưỡng của thức ăn thức uống, bên cạnh đó là sức lực giới hạn của con người, nhất là của anh. Em biết không? Chỉ hơn 1 tuần, anh đã mỗi mòn trong một căn bệnh lạ chưa bao giờ mắc phải; cho đến khi ngồi viết những giòng này cho Em, anh vẫn chưa biết chắc chắn rằng mình đã khỏi chưa hay ngược lại, đó là triệu chứng mở đầu cho một căn bệnh lâu dài. Trong khi đó, anh vẫn tiếp tục gánh vác nặng, cưa, chặt, cắt củi còng mình và mồ hôi đổ như tắm trên mớ cỏ tranh, trên khúc cây lớn, pha lẫn với đất cát và xác lá.

Em! Có phải đây là thử thách cuối cùng cho những người cải tạo như anh? Anh hy vọng, rồi lại thấy vô căn cứ! Nếu đúng là đang hy vọng thì điều này cũng đáng mừng và anh sẽ cố đem hơi sức của mình làm tròn mọi việc để chờ ngày trở về với gia đình, với Em. Nhưng hy vọng có vẻ bấp bênh quá. Em ơi! Thẻ xác hao mòn này có thể còn phải hao mòn nữa, bàn tay này còn phải tiếp tục khai phá... cho đến khi nào (3 năm hay hơn). Anh phải là 1/2 của anh hồi chúng ta bên nhau (hay 1/4 đi nữa) thì anh mới được trở về? Lúc đó quan hệ giữa chúng ta phải thay đổi, anh đâu còn xứng đáng với Em nữa?

Đừng khóc đi Em! Hãy giữ vững niềm tin chúng ta sẽ có ngày tái ngộ! Hãy tin tưởng tình yêu chúng ta bất diệt! Một ngày nào đó - anh tưởng tượng - xuống thăm nhà Em. Ôi Em đó! Người yêu của anh có đó! Anh sẽ quên cả sự hiện diện của... để xiết chặt tay Em tưởng chừng như được nắm lại bàn tay của một người đang đứng trên bờ cao của vực thẳm. Và nếu lúc đó chỉ có hai ta, Em yêu hỡi Em yêu, thì Em sẽ coi chừng bị nghẹt thở trong vòng tay anh đấy!

***** NGÀY 570- Katum/L2T3 (SUỐI NƯỚC TRONG/Tây Ninh)

Viết về Sinh nhật anh và có lẽ viết lần cuối cho Em.

Hôm nay kỷ niệm sinh nhật lần thứ.... trong cuộc đời của anh cũng là ngày thứ nhất bước vào năm thứ 3 trong cuộc sống xa quê hương của Em. Ngồi trên bãi cỏ, bên một khóm cây thấp, tựa lấy bóng mát, giữa một cái trảng cỏ tranh chỉ còn trơ gốc, anh viết về chúng ta và có lẽ đây là lần cuối cho Em trong những tháng năm dài hun hút nơi trại tập trung cải tạo này.

Sáng nay Đội lân cận bắt đầu cho thân nhân đến thăm nuôi. Thình thoảng tiếng kèn xe hơi từ con đường cái vọng đến gọi ra cho anh cảnh gặp nhau thân mật của gia đình, nhất là của vợ với chồng, nhưng nỗi buồn chỉ như sợi tơ nhè nhẹ bay bay, bởi trái tim anh đã được tôi luyện trải qua những tháng năm dài trong lao động mịt mù như trở thành một vật vô tri giác, và cũng bởi vì mộng ước tương lai được sống bên nhau của chúng ta đã bị tan vỡ.

Em! Chúng ta không còn một mảy may hi vọng nào nữa. Trong đám người thăm nuôi chắc chắn không thể có Em. Anh đã cô đơn và sẽ mãi mãi cô đơn. Quá khứ đã cô độc và rồi đây mãi mãi sẽ cô độc. Nỗi cô đơn sẽ bó chặt anh hơn trước bởi vì dù sao trong quá khứ, anh vẫn còn có một hi vọng thì nay niềm hi vọng ấy không còn nữa. Anh đã bước khá xa trong nửa cuối đời người. Em đã xa quê hương khá lâu và ít cơ hội trở về và sẽ lập nghiệp bên xứ người. Thôi thế là hết! những kỷ niệm, những mộng mơ của cuộc tình chúng ta!

Thôi nhé! Viết về sinh nhật anh lần cuối của những ngày hy vọng, cũng là viết về Em lần cuối của một trái tim đã nát tan tình cảm và bắt đầu chai đá. Em yêu ơi! . Hôn Em lần chót trong ngày tận diệt của niềm tin yêu hy vọng của chúng ta!

*****TỪ NGÀY 650-TRUNG TÂM CẢI HUẤN CHÍ HOÀ/Sài Gòn) .

TÌNH YÊU TÍM (Phỏng theo nhạc khúc Violetta trong phim cùng tên, với nữ tài tử rất đẹp có giọng hát rất hay).

*Từ khi xa cách nhau muôn trùng, Lòng ta sầu nát tan não nùng.
Vi đâu nên nỗi Em yêu ơi, để cho hai đứa hai phương trời,
để ôm tiếc nuối cả một đời, để thôi mãi mãi không gặp nhau.
*Còn đâu bóng giáng Em yêu kiều, Cùng anh dạo gót trông mây chiều
Tình yêu chấp cánh ta bay cao, Rồi cơn bão tố đưa ta vào,
cuộc tình Ngưu Chức trên Ngân hà. Nhưng tình sáng mãi với ngàn sao.
H. N. T 1977

*****NGÀY 812-Lãnh Giải Ra Trại + Trở về với gia đình + Quản chế tại địa phương/TP. HCM/SAIGON

.....
.....
Hồng Nguyên/ H. N. T. SAIGON, 24. 6. 1975-11. 9. 1977

*****MỘT SỐ SỰ KIỆN ĐÁNG GHI NHỚ được trích ra từ Trang Lịch = Bảng ghi rõ tỉ mỉ từng ngày tháng+Thời khoá biểu+các mẫu giấy vụn. . . về sinh hoạt và biến cố ở Trại

(Coi như tài liệu có thật, bằng chứng cho những ai muốn viết về vấn đề liên quan đến những ngày bị thảm trong quân sử/lịch sử VNCH...)

- 9/1/76: Ô. Khiêm, trại viên X. Lộ chết tự nhiên,
- 18/1/76: TV Ng. V. Hảo bị trừng trị,
- 17/2/76: cắt bớt lương thực với hiệu lực hồi tố kể từ đầu tháng 2 là 2kg gạo/tháng, tiêu chuẩn lao động là mỗi người phải nộp 10kg rau, trồng 3 cây chuối và 1 cây đu đủ, bị khấu trừ 2 cắt tiền điện/tháng, và góp tiền mua hạt giống.
- 20/2/76: nổ lựu đạn,
- 29/2/76: phạt 4 TV gác đêm đánh bài,
- 2/4/76: phạt TV Bùi Thiện,
- 12/4/76: 3 người chôn,
- 16/4/76: 2 TV chết vì kháng cự,
- 24/4/76: nổ kho đạn,
- 27/6/76: 1 TV chôn,
- 7/9/76: chỉ tiêu đi rở mái nhà lấy tôn là 5 tấm/ngày/người,
- 1/10/76 : chỉ tiêu đốn củi là 2 mét khối/4 người/ngày, hoặc cắt tranh là 4 bó chu vi 65cm/người/ngày,
- 17/11/76: 3 TV chôn,
- 10/12/76: tác giả(=TV) đề nghị 1 ý kiến v/v đắp lò bếp đã bị 1 cán bộ nổi xung nói <anh phá hỏng, đuổi anh về bây giờ> ,
- 26/12/76: 2 TV chôn,
- 6/1/77: 3 TV chôn,
- 16/1/77: TV M. v. Gioi chôn bị đưa ra trình diện,
- 9/3/77: 4 TV bị cảnh cáo, riêng TV Đắc bị khép 7 tội trong đó có tội phát biểu <Bóc lột ngày chưa đủ còn bóc lột đêm> ,
- 1/4/77: 6 TV chôn trong khi đi đốn củi,
- 4/4/77: Cán bộ=Công an Chí Hoà nói <Các anh phải gọi tôi bằng Ông... > ,
- 22/5/77: 1 hành động vũ bạo đ/v tù nhân (=TV) ,
- 23/6/77: TV Bình bị cảnh cáo,
- 29/8/77: pV) L. v. Thuc. .